

Systematiskt ämneslagsarbete vid Pitholmsskolans högstadie.

Bakgrund

I skollagen (SFS 2010:800, 1 kap. § 5) finns inskrivet att utbildningen i svensk skola ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Kroksmark (2013) visar tydligt sin kritiska syn på att skolan inte följer skollagen när det gäller att undervisa på vetenskaplig grund, där han förundras över att skolan verkligen är "kärringen mot strömmen". Allt i samhället idag kräver forskning, men skolan som dessutom är en slags symbol för kunskap, håller sig i hög grad utanför forskningen. Både Mattsson (2011) och Kroksmark (2013) är överens om att det inte förs, eller åtminstone i väldigt liten skala, diskussioner om forskning ute i skolans verksamheter. Det praktiska arbetet för att uppfylla skollagens krav om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet ute på skolorna kan förbättras med rätt fortbildning som förankras i verksamheten. I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr11) står det att för att klara uppdraget att främja lärande så behövs en aktiv diskussion på den enskilda skolan om kunskapsbegreppen, hur kunskapsutveckling sker och vad som är viktig kunskap idag och i framtiden. Personalen på en skola ska kontinuerligt träffas för att dela med sig och lära av varandra i syfte att driva skolutveckling och utbildningen framåt.

I skolan är tiden knapp och de uppgifter som ska utföras är många. Denna tidsbrist innebär att det blir desto viktigare att ta reda på vilka arbetssätt som skapar bäst kunskapsutveckling. Wiliam (2013) påpekar att det som görs i skolan är bra, vilket innebär att lärare måste plocka bort något bra för att göra något ännu bättre. Lauvås, Hofgaard och Handal (2018) beskriver hur arbete i professionella yrken, som till exempel läraryrket, inte alltid är så detaljstyrt utan det tas för givet att alla själv kan hitta sätt att arbeta inom den professionella ramen. För att lyckas inom skolan menar han att det måste utvecklas en gemensam förståelse hur skolan ska arbeta med undervisning och varför det är så betydelsefullt att arbeta på det sättet. Om skolan ska vila på vetenskaplig grund måste utgångspunkten vid planering, genomförande och utvärdering i skolan utgå från forskningsresultat när det gäller innehåll och form.

Vårt samhälle förändras hela tiden, vilket innebär att skolan ständigt behöver utvärdera och omforma sina arbetssätt (Carlgren, 2016). Trender inom pedagogik har kommit och gått genom åren. Eldsjälar ute på skolor har utvecklat och förbättrat undervisningen inom olika områden, men många gånger har utvecklingen varit kopplat till vissa personer och runnit ut i sanden över tid. Piteå kommun har vid flertalet tillfällen legat i framkant med bland annat medieundervisning och nu med forskning där akademi och skola närmar sig varandra. Efter att första omgången magistrander precis avslutat sin utbildning så gäller det att sprida den akademiska kunskapen så att fler lärare kan hitta bra arbetsformer för att skolans undervisning verkligen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det är av stor betydelse att bygga upp strukturer och lärares kompetens runt detta, skapa en bredd i kollegiet för ett vetenskapligt arbetssätt. Styrkan i denna aktionsforskning är att det bygger på att stärka det kollegiala samarbetet, både inom och mellan ämneslagen och att arbetssättet får stor spridning på skolan. Att öka kunskapen om analys av undervisning för att hitta vägar att gå vidare för att utveckla skolan och undervisningen är angeläget. Gör vi rätt saker - vad saknas - vad kan vi plocka bort? Lauvås et. al (2018) beskriver hur kunskapen om att se pedagogiska situationer, analysera och förstå dessa är otroligt viktigt, både för att skapa skolutveckling och för att samhället ska ha tillit till att lärarna arbetar systematiskt för att utveckla sin kompetens genom hela arbetslivet. Lauvås et. al (2018) skriver:

Det är alltså viktigt för lärarorganisationen att samhället har förtroende för att lärarna kan fungera autonomt, med metodfrihet och professionellt omdöme. Då är man beroende av att samhället har tillit till att lärarna inte bara har hög kompetens utan också att de arbetar systematiskt för att kontinuerligt utveckla sin kompetens. Detta kan de inte göra själva. Myndigheterna måste både förvänta, kräva och skapa förutsättningar för kompetensutveckling.

Ett aktionsforskningsprojekt som kombinerar kompetensutveckling både inom ämnet och i vetenskapligt arbetssätt kommer att driva skolutveckling framåt. Skolan har de två sista åren arbetet med skolutveckling inom våra ämneslag, där utvecklingsområden hittats, men där analysen av arbetet med detta mer handlat om diskussioner vad vi tror fungerar eller inte fungerar. Vi behöver utveckla vårt vetenskapliga arbetssätt genom att analysera vår praktik, utföra aktioner för att förbättra, dokumentera, diskutera och utvärdera.

Aktionsforskningsprojekt är en bra väg att gå för att få en fortbildning som blandar teori och praktik, där en forskare kan fördjupa vår ambition att driva skolutveckling. I detta aktionsforskningsprojekt vill vi utveckla och få fördjupad kunskap om ett vetenskapligt arbetssätt, där ämneslagen identifierar ett utvecklingsområde och analyserar arbetet på ett vetenskapligt och beprövat sätt. Idén till aktionsforskningsprojektet har vuxit fram ur den magisteruppsats som den lokala projektledaren utförde läsåret 19/20. Inledningen av projektet blir att implementera slutsatserna från den magisteruppsatsen och låta det bli starten på ett utvecklingsarbete på vår arbetsplats, där ämneslaget styr innehållet. Persson (2017) konstaterar att kontinuerlig kompetensutveckling som utgår från lärares praktik är mest effektiv för att öka kvalitén i skolan.

Piteå kommuns strategiplan

I Piteå kommuns strategiplan förtydligas att forskningens syfte är att ge kunskaper för att handla på en säkrare kunskapsgrund, att vetenskaplig grund måste sättas på skolans dagordning och att ekonomiska resurser ska tillsättas. Vetenskaplig kunskap ska prövas och säkras genom att studier och resultat jämförs och analyseras. Även Persson (2017) betonar att huvudmän och rektorer har ett ansvar att ge lärare tid för kollegialt lärande där stöd ska ges både för att utveckla ämneskunskaper och stöd för att ta del av den senaste forskningen. Idag är analysen i skolan mer en diskussion än ett vetenskapligt arbetssätt, kompetensen hos lärarna behöver höjas. Strategiplanen betonar att samtliga yrkesverksamma behöver denna utbildning och Piteå kommun jobbar för att hitta förutsättningar för att skolan och lärarna ska kunna ha ett vetenskapligt förhållningssätt, vilket detta aktionsforskningsprojekt är ett bra exempel på. Ett aktionsforskningsprojekt, där forskare höjer kompetensen hos lärarna och därmed sätter ord på den tysta yrkeskunskapen som finns i skolans praktik, kommer att driva skolutvecklingen framåt och följa Piteå kommuns intentioner. När en hel skola deltar i samma aktionsforskningsprojekt så kommer kunskapen om vetenskapligt arbetssätt att knytas an på bred front, inte kopplat till en viss person utan strukturen för detta arbetssätt hamnar i förgrunden. Aktionsforskningsprojekt syftar till att lärarna ska utveckla kunskap i ett vetenskapligt arbetssätt och på så sätt bedriva undervisning på ett kunskapsäkrare sätt, vilket ligger i linje med Piteå kommuns strategi för forskning och utveckling i Piteå kommuns skolor. Dessutom ligger en nyligen skriven magisteruppsats som ett raster över de utvecklingsprojekt respektive ämneslag vill utveckla, vilket visar hur nyvunnen kunskap kan spridas vidare på skolor. Även hur ett vetenskapligt arbetssätt kan implementeras och genomföras ute på skolor utifrån den konferenstid som redan finns i organisationen.

Syfte

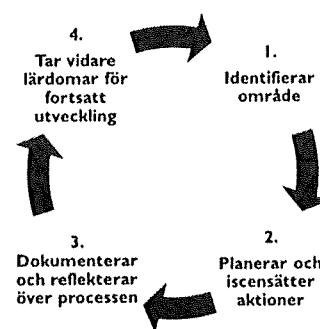
Syftet med aktionsforskningsprojektet är att hitta strukturer och arbetsformer som fördjupar högstadielärares kunskaper om att driva skolutveckling på ett vetenskapligt arbetssätt utifrån ämneslagens utvecklingsområden, samt att undersöka lärares upplevelser av att jobba på detta sätt.

Frågeställningar:

- Vilka strukturer behövs för att lärare ska öka sina kunskaper om ett vetenskapligt förhållningssätt i skolan?
- Hur går vi vidare från ett identifierat utvecklingsområde till ett vetenskapligt arbetssätt?
- Hur upplever ämneslärare att driva skolutveckling på ett vetenskapligt arbetssätt?

Metod

Lauvås et. al (2018) tycker att det viktiga i en professionsutvecklande handledning är att, i vårt projekt, lärarna, får verktygen för professionell kompetensutveckling. Reflektioner kring skolpraktiken ska initieras av lärarna som väljer tema, men att det kommer externa personer och handleder. Handledningen ska ske över en längre period med inplanerade kontinuerliga träffar. Träffarna ska präglas av kritisk granskning och enligt Rönnerman (2015) är det väsentligt att alla kommer väl förberedd med information från den egna studien och är beredd att både lyssna och delta aktivt i samtalen. Vårt aktionsforskningsprojekt passar mycket bra in i detta arbetsmönster, där lärare i olika ämneslag identifierar ett utvecklingsområde utifrån kursplaner i respektive ämne. Utifrån detta ska en bakgrund, syftestext och frågeställningar skrivas fram och dokumenteras i One note, så att alla på skolan, oavsett ämne, kan följa respektive ämneslags väg framåt. När detta är klart ska metoder/arbetsätt identifieras och genomföras för att senare analyseras (se bilaga 1). Under arbetets gång ska varje lärare reflektera kontinuerligt över arbetet och utvecklingen genom att skriva logg, där reflektioner under processens gång skrivs ner. Dessa reflektioner diskuteras en gång per månad, tillsammans med gemensam litteratur och forskning som är anknuten till ämneslagens inriktning. Diskussioner dokumenteras av utsedd sekreterare i varje ämneslag. I slutändan ska allt insamlat material analyseras för att ge en vägvisning hur arbetet i ämneslagen kommer att fortsätta. Även en analys av lärares upplevelser runt att arbeta med skolutveckling på ett vetenskapligt sätt ska göras.

Figuren ovan visar centrala delar i aktionsforskningsarbetet i skolan.

Aktionsforskningsprojektet kommer att inledas med en presentation av magisteruppsats, *Det lustfyllda lärandet - elevers och lärares diskursiva syn på hur lust att lära i skolan konstrueras*, som är skriven av den lokala projektledaren. Resultat och slutsatser av detta arbete ska ligga som ett raster, en strävan att öka elevernas lust till att lära, när ämneslagen arbetar med sina identifierade utvecklingsområden. Sedan ska definition av begreppen vetenskapligt grund och beprövad erfarenhet diskuteras/förklaras innan reflektioner/enkät genomförs om hur nuläget upplevs av de deltagande lärarna.

- Vad innebär vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet för dig i ditt arbete idag?
- Hur arbetar du i din verksamhet/undervisning med den vetenskapliga grunden och den beprövade erfarenheten?

- Vilka möjligheter och hinder ser du?
- Vad behöver vi göra?

Arbetet följer sedan de fyra faser som Lauvås et al. (2018) beskriver, diskussion i grupp om arbetets upplägg, uppgifter till deltagarna, aktivitet och analys för att avsluta hur vi sprider våra erfarenheter vidare. Dessutom ska vi lärare själva reflektera över att delta i detta och hur vi utvecklat vår förmåga att bedriva undervisning utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt. Har kvalitén i undervisningen ökat? Hur går vi vidare? Tanken med träffarna är att diskutera den litteratur vi läst och de elevaktiviteter vi gjort. Tillsammans med forskare hitta metoder och analysverktyg som höjer resultatredovisning och slutsatser av genomförda projekt. Gör saker, sker kunskapsutveckling hos eleverna? Insamling av empiri sker genom reflektioner/enkät, gruppintervjuer och gruppsamtal. Sista delen i aktionsforskningsprojektet består i att samla in och utbyta erfarenheter från att jobba med skolutveckling på vetenskapligt grund och beprövad erfarenhet. (gruppintervju, enkät?).

Forskarens roll blir att öka kunskapen om forskningsprocessen där alla delar i arbetet ingår från syfte, frågeställningar och metod till analys och slutsatser, men även vid skapandet av enkät/reflektioner. Varje träff med forskare inleds med en gemensam uppstart för hela kollegiet utifrån olika teman (Hur skrivs syfte, frågeställningar, bakgrund, hur ska insamlat material redovisas osv.), sedan sätter sig varje ämneslag för sig. Forskarens roll blir också att ge respons på ämneslagens material och ge tips på aktuell forskning, var man hittar forskning osv. Hur handledning bäst kan ske planeras i samarbete mellan forskare, rektor och lokal projektledare. Varje ämnesarbetslag har en förstelärare som leder diskussionerna och dokumenterar. Den lokala projektledaren har kontakt med forskaren för samplanering och sammankallar förstelärare. Dessutom är lokala projektledaren förstelärare i ett av ämneslagen. Vår förhoppning är att forskaren även kan hjälpa till med att analysera lärares upplevelser av att jobba på detta sätt. Tidsplan se bilaga 2.

Alla aktiviteter vi kommer att göra med lärare och elever behandlas enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer runt informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2017).

Deltagare

Rektor: Christoffer Backlund

Lokal projektledare: Christina Wiklund

Deltagare: 4 arbetslag (Ma/No, SV/So, språk, estet), så att alla högstadielärare deltar i aktionsforskningsprojektet.

Godkännande att projektet får beforskas

Forskarens intentioner och önskemål runt denna forskningscirkel får presenteras vid första tillfället och då får deltagarna ta ställning till vilka delar av projektet som godkänns att beforskas och vilken empiri som forskarna får använda.

Kontaktuppgifter

Christoffer Backlund, rektor Pitholmsskolan

Christoffer.backlund@pitea.se

Christina Wiklund, lärare Pitholmsskolan

Christina.wiklund@pitea.se

Referenser

Carlgren, I. (2016). *Kunskapskulturer och undervisningspraktiker*. Göteborg: Daidalos.

Kroksmark, T. (2013). *Det stora frågorna om skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Lauvås, P. Hofgaard, K. & Handal, G. (2018). *Kollegahandledning med kritiska vänner*.
Lund: Studentlitteratur.

Mattsson, M. (2001). *Stenar under vattenytan – forsknings- och utvecklingsarbete
problematiserat*. Lund: Studentlitteratur.

Persson, S. (2017). *Forskningslitteracitet - en introduktion till att förstå, värdera och använda
vetenskaplig kunskap*. Sveriges kommuner och Landsting och kommunförbundet Skåne.
Forskning i korthet nr. 1, 2017. Malmö: Printhusset Electra

Rönnerman, K. (2015). *Aktionsforskning i praktiken - förskola och skola på vetenskaplig
grund*. Lund: Studentlitteratur.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (2018). *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet (5:e uppl.)*.
Stockholm: Fritzes

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningsed*. Stockholm: Vetenskapsrådet

William, D. (2013). *Att följa lärande – formativ bedömning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Intresseanmälan till aktionsforskning Pitholmsskolan, omgång 4.

Piteå Kommun
Pitholms rektorsområde

Fördjupningslitteratur till aktionsforskningsprojektet

Hattie, J. (2012). *Synligt lärande - en syntes av mer än 800 metaanalyser om vad som påverkar elevers skolresultat*. Stockholm: Natur & Kultur.

Håkansson, J., & Sundberg, D. (2012). *Utmärkt undervisning - framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Stockholm: Natur & Kultur.

Håkansson, J. & Sundberg, D. (2016) *Utmärkt skolutveckling. Forskning om skolförbättring och måluppfyllelse*. Stockholm: Natur & Kultur.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Persson, S. (2017). *Forskningslitteracitet - en introduktion till att förstå, värdera och använda vetenskaplig kunskap*. Sveriges kommuner och Landsting och kommunförbundet Skåne. Forskning i korthet nr. 1, 2017. Malmö: Printhusset Electra

Repstad, P. (2012). *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Ryen, A. (2011). *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Stockholm: Liber.

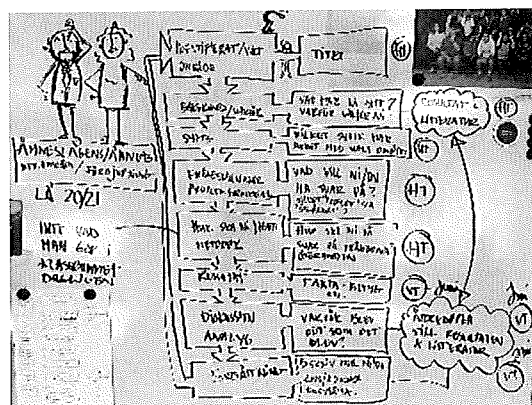
Ståhle, Y. Waermö, M. & Lindberg, V. (2020). *Att utveckla forskningsbaserad undervisning: analyser, utmaningar och exempel*. Stockholm: Natur & Kultur.

Aktuell forskning som riktas mot ämneslagens identifierade utvecklingsområde.

Bilaga 1

Identifiera Vårt område	•Titel
Bakgrund/Varför	•Vad har ni sett •Varför väljer ni
Syfte/Önskemål	•Vilket syfte har ni med det valda området •Vad förväntar ni er efter arbetet med området
Präreställning/problemlösning	•Vad vill ni ha svar på •Vilket "problem" ska åtgärdas
Hur kommer ni jobba/metoder	•Hur ska ni få svar på frågorna •Görandet, vem, vad, när, hur
Resultat	•Fakta •Betyg, resultat •Data från enkät etc...
Diskussion/Analys	•Varför blev det som det blev •Varför •Varför
Fortsättning	•Beskriv hur ni kan/kommer fortsätta

Bilaga 2

Tidsplan

Aktionsforskningsprojektet 1 år

Handledning av forskare 1 ggr/månad, vid pedagogiska eftermiddagar i första hand, sedan konferenstid. Utöver dessa träffar ska ämnesträffar/individuellt arbete på skolan användas till förberedelse och inläsning av litteratur.

November – december

- Uppstartsdag/ kick off v.44, där presentation av magisteruppsats, skrivande av reflektioner och inledande diskussioner i ämneslaget genomförs. Första handledarträffen med forskare ägnas åt syfte och frågeställningar.
- Planering av genomförande av det identifierade utvecklingsområdet.

Januari – april

- Genomförande av aktiviteter med elever.
- Loggboksskrivande av reflektioner och diskussioner i ämneslag

Maj - juni

- Analys av insamlat material i ämneslagen
- Ämneslagen presenterar sitt arbete för hela kollegiet när analys och slutprodukten för arbetet är klart ev. vid skolstart HT 2021
- Utvärdering – Hur går vi vidare med arbetet nästa termin
- Avslutande reflektion/enkät om att jobba med skolutveckling på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

HT 2021

- Presentera aktionsforskningsprojektet under en pedagogisk konferens som Pitholmsskolan är arrangör för, alternativt under Piteå kommuns gemensamma ämnesträffar för högstadiet. HT2021
- Lokal projektledare och andra intresserade tillsammans med forskare analyser empirin från de båda reflektionerna/enkäterna.